

Els jugadors de whist (2009)

Visat núm. 18
(octubre 2014)

per **Sara Serrano Valenzuela**

Els jugadors de whist (Etiquetes: Vicenç Pagès Jordà, Figueres, 2007, casament, depressió, crisi dels quaranta, xarxes socials) barreja novel·la generacional, exploració del jo, processos emocionals d'una societat evocada a Internet, realisme referencial i literatura antièpica en cinc-cents pàgines de zàping.

El 21 d'abril de 2007 en Jordi ha d'assistir al casament de la seva única filla amb un inútil. El lector s'haurà d'engalanar —trieu vestit o americana adients perquè l'ocasió s'ho mereix— per participar d'aquesta cerimònia gairebé com un personatge més, sent testimoni dels diàlegs, dels colors, de la banda sonora, del pastís i, sobretot, dels records d'infància, adolescència i joventut que han portat al pare de la núvia a ser qui és en el dia d'avui. D'en Jordi Recasens, en tenim un bon resum a la primera pàgina: un home que es frega el cap amb minoxidil perquè té por de quedar-se calb, professionalment frustrat, que de nit pul·lula pels Fotologs de les amigues de la seva filla i que viu en un garatge convertit en loft com a resultat d'una erosió matrimonial que li fa mandra trencar. Amb aquest personatge com a columna vertebral de la novel·la, *Els jugadors de whist* (2009) persegueix tres generacions que conviuen entre el 1970 i el 2007: una generació de postguerra, feina i amb esperit de progressió social (els pares d'en Jordi), una generació assentada en la transició que va de la darrera repressió a la primera permissivitat (ell mateix i els seus companys de whist) i una generació Fotolog (la Marta, filla d'en Jordi, les seves amigues i el seu recent marit), totalment alliberada, extravagant, *postmoderna*.

Entrem, però, en detalls. El nostre home és un fotògraf de casaments que vegeta per Figueres, fortament marcat per un accident d'infància —«No tenia maldecaps, ni insomnis, ni obsessions abans del 77» (p. 13)— que vol lluitar contra dues coses: el pas del temps i l'absurditat de l'existència. En Jordi (generació de la transició) és l'home estàndard que, incomplertes les esperances d'autorealització, ha posat en la filla totes les expectatives de futur possibles. Ella, però, als vint-i-un anys és a punt de casar-se amb un indesitjable que es guanya la vida conduint una retroexcavadora, en Bad Boy, firmant d'aquesta manera la seva pròpia sentència i definitivament la del seu pare. En Bad Boy (generació Fotolog, no és gratuït que aquests personatges quedin batejats pels seus noms d'usuari a Internet) és precisament l'exemple de conseqüència defectuosa d'aquest nou temps mentre que la Halley (amiga de la Marta que pertany a la mateixa generació) és l'antítesi d'aquest pobre noi i el prototip de la *perfecció* de la joventut. Sap el que vol, és guapa, intel·ligent, hipermoderna i «una utopia sentimental» (p. 403) per a qualsevol home i sobretot per al pare de la núvia. Ja ho hem dit, en Jordi fuig de l'envelliment i del tedi i la Halley és la personificació del «repte d'excavar un túnel que el posés en contacte amb un món perdut» (p. 403). A través de la xarxa, el nostre home és capaç de trencar l'abisme generacional que existeix entre aquests personatges i de sentir-se connectat amb la galàxia d'una generació nova i, sobretot, jove. La ludopatia internauta li provoca insomni, però li permet desconnectar de la realitat i connectar amb una altra: «Amb aquelles imatges, en Jordi accedia sense filtres a aquell món que ja s'havia resignat a ignorar» (p.172). I és aquesta una de les grans descobertes d'*Els jugadors de whist*, que ressegueix amb profunditat el desenvolupament dels processos emocionals que vivim quan sotmetem les nostres relacions a Internet. L'espera davant la pantalla, que algú publiqui una fotografia o una frase esperada o la citació d'una pel·lícula prèviament recomanada són, en definitiva, clicades d'ullet constants a les quals en Jordi abandonarà la seva sort.

Vicenç Pagès Jordà ha triat Figueres com a teló de fons d'aquesta història. Alguns podrien pensar que la ciutat ideal per a la trama era Barcelona, però pensem que l'autor ha encertat també amb aquesta decisió per diferents motius. Primer, perquè només es pot parlar d'una ciutat al detall si es coneix de debò, si s'ha viscut als seus carrers. Després, perquè de l'escola al castell de Sant Ferran, passant per pubs, comerços, carrerons, places i voreres, Pagès Jordà ha aconseguit plasmar una Figueres que no és un decorat, sinó que es construeix com a medi i com a element emocional de la novel·la i que demostra, un altre punt fort, que les històries locals poden ser les més universals del món. Centrem-nos, per demostrar la funció de l'espai, en dels escenaris més importants: el castell de Sant Ferran o *la belle inutile*. «Concebut com a obra de la raó, amb el temps ha esdevingut un monument a la contradicció i a la ruïna» (p.49). En aquesta massa de pedra enorme tindran lloc *Els fets de 1977* —el mateix any que la transició política. El castell, que mai no ha exercit la seva funció, és la metàfora de l'absurditat o, en termes estrictament *whistians*, una *sarmenyada* —«enormes dispendis d'energia desproveïts de cap conseqüència positiva» (p.81). Sant Ferran és un símbol més de l'existència. I és que quins fruits han donat els *enormes dispendis d'energia* d'en Jordi al llarg de la seva vida? Quin sentit tenen les coses

per a una generació sense èpica que viu a cavall entre l'heroisme fallit dels pares i l'escepticisme despreocupat dels fills?

És d'aquesta manera com els diferents elements d'*Els jugadors de whist* —relació entre personatges, espais metafòritzats, paral·lelismes, referències, estructura fragmentària— van adquirint nivells de lectura que poden passar desapercibuts a primera vista, però que conformen noves dimensions dins una mateixa història. L'estructura narrativa és com un espectador que fa zàping davant la televisió. Cada capítol és un canal i permet a l'autor servir-se de tècniques i registres de tota mena —un dietari, entrades d'un bloc, llistes, escenes del casament, una enquesta o records— enriquits per una bateria de referències culturals excel·lent que és, sens dubte, un altre dels tresors d'aquesta novel·la. La música —The Beatles, Elvis Presley, The Ramones, Joy Division, The Who, Janis Joplin, Europe, però també Eros Ramazzotti, Shakira, Strombers, Arctic Monkeys, Damien Rice o Paràlisis Permanente— vesteix gran part de les escenes. Els que l'hagueu llegit, recordareu la importància de *While my guitar gently weeps* o l'exquisida escena nocturna amb *Roxanne* de fons. El cinema és present a cada pàgina i funciona com a element descriptiu tant pels paral·lelismes constants entre moments del llibre i seqüències cinematogràfiques com per a descripcions físiques dels personatges —*La taronja mecànica*, *El padrí*, *Ironside*, *Esmorzar amb diamants*, *Mulholland Drive*, *Matrix*, *Amélie*, *Metropolis* i també Gene Hackmann, Laura Linney, Veronica Lake, Wyatt Earp, Angelina Jolie, Harrison Ford o Naomi Watts. Els detalls també es materialitzen en els noms de marques —llibretes Guerrero, roba de Zara i Uterqüe, dolços Pantera Rosa i Toblerone, Cinzano, Tulipán Negro, Versace, Sephora, Hello Kitty o Gameboy—, en referents literaris directes o indirectes —Borges, Nabokov, Flaubert, Cortázar, William Foster Wallace— o en el món de la fotografia. Tot plegat, i cito poquíssims noms comparats amb el total, una dèria enciclopèdica molt reeixida que contribueix al realisme descriptiu de la novel·la i a la complicitat amb el lector. Vicenç Pagès Jordà afirmava en una entrevista que «A *Els jugadors* hi ha una part de laboratori important: prepareu dues o tres escenes importantíssimes i per arribar-hi vas treballant els personatges [...] D'una novel·la, al final, en queden les escenes». L'autor també ha estat fidel a aquest postulat i ha dotat la narració d'escenes vibrants i alhora quotidianes que de ben segur ens quedaran. No ens enganyem, aquest compendi de dimensions literàries, referències i escenes ens presenten una història dramàtica que podria convertir-se en tragèdia, però no és així com ens l'explica Vicenç Pagès Jordà. El dramatism hi és, però sempre sota una cortina d'humor àcid i sarcàstic. Si aquest drama s'hagués explicat des d'una perspectiva tràgica, segurament no hauria tingut l'èxit que avala *Els jugadors de whist*.

Malgrat la fragmentarietat aparent, tres parts estructuren els cent trenta-cinc capítols que componen *Els jugadors de whist*: una primera part formada pel matí del casament i els records que aquest evoca, una segona que s'allarga fins a la nit del mateix 21 d'abril de 2007 i una darrera part que va de la primavera a l'hivern i que conté dos elements rellevants —una revelació i un final— que val la pena observar. Vicenç Pagès Jordà se serveix d'una pirueta metaliterària que descobreix el narrador i que part de la crítica li ha retret —assenyalant que és un pèl forçada—, tenint en compte la qualitat de la novel·la i la coherència d'un corpus literari caracteritzat per la cura de l'estil, la riquesa del llenguatge, el ritme narratiu i la inventiva estructural.

Quin és el final de l'home que trobem en la primera pàgina fregant-se el cap amb minoxidil i espiant Fotologs a quarts de quatre de la matinada que precedeix el casament de la seva filla? En Jordi Recasens ni se salva del pas del temps ni s'enfonsa en l'absurditat de l'existència. En definitiva, troba una solució temporal, una sortida possible, una treva. Sense poder dir que s'ha reconciliat amb el món, el pare de la núvia troba un remei per al seu malestar en l'art amb l'èxit i la difusió d'un fons fotogràfic que retrata precisament l'absurd, l'incoherent, l'irracional. Una treva, però, que li permet retrobar-se amb la Marta, amb la qual el màxim contacte fins aleshores ha estat visitar el seu perfil de Fotolog. Vicenç Pagès Jordà ens regala unes escenes fascinants i alhora quotidianes, uns diàlegs reals, una enciclopèdia de carrer i uns personatges d'aquells que sap greu abandonar a l'última pàgina. Com deia Joan Sales sobre la Colometa, en Jordi també és «una d'aquestes figures inoblidables que, creades pel talent d'un escriptor, passen a tenir una estranya vida com si haguessin existit i tots les haguéssim conegudes».

BIBLIOGRAFIA:

CORTADELLAS, Xavier. «Francesc Serés; Vicenç Pagès» [entrevista]. *Revista de Girona* 263 (2010), 14-22.

DASCA, Maria. «Una erosió sentimental». *Revista de Catalunya* 270 (març 2011), 105-111.

ESPIGADO, Miquel. «¿Uno de los libros más importantes de los últimos diez años? » *Quimera* 328 (març 2011), 64-65.

GUILLAMON, Julià. «El castillo de Figueres». *La Vanguardia. Culturas*, 380 (9-9-2009), 8.

MARRUGAT, Jordi. «Representacions literàries de la societat postmoderna. A propòsit d'*Has marxat sense avisar*, *Egosurfing*, *La felicitat dels dies tristos* i altres novel·les recents». *Els Marges* 92 (tardor 2010), 102-110.

MUNTADA, Lluís. «Control narratiu i versatilitat». *L'Avenç* 350 (octubre 2009), 68-70.

MUNTADA, Lluís. «Una generació sense èpica». *El País. Quadern* 1.316 (10-9-2009), 4.

PONS, Pere Antoni. «Laboratori textual amb ànima». *Avui Cultura* (24-9-2009), 12-13.

ŠKRABEC, Simona. «Els cosmonautes». *L'Avenç* 360 (setembre 2010), 60-63.

